

19.11.2021

POL-2021-131739

Poliisihallitus

Poliisihallituksen selvitys- ja lausuntopyyntö 11.10.2021 POL-2021-130362

Helsingin poliisilaitoksen selvitys ja lausunto**Selvitys- ja lausuntopyyntö**

Poliisihallituksesta saapui 11.10.2021 Helsingin poliisilaitokselle seuraava selvitys- ja lausuntopyyntö liittyen Elokapiina -liikkeen 8.10.2021 Valtioneuvoston linnalla järjestämään mielenosoitukseen:

Asiaa koskevan uutisoinnin johdosta Poliisihallitus on päättänyt selvittää tapahtumia erityisesti seuraavien kysymysten osalta:

1. Helsingin poliisilaitos on ilmeisesti tehnyt jossain vaiheessa kokoontumislain 21 § 2 momentissa tarkoitetun päätöksen mielenosoituksen keskeyttämisestä tai päättämisestä. Mihin perusteisiin tämä päätöksenteko on pohjautunut?
2. Lehtitietojen mukaan joidenkin mielenosoittajien kiinniotto on kestänyt yli 24 tuntia. Mihin tämä perustunut?
3. Helsingin poliisilaitoksen tapahtuma-aikaan julkaisemien tiedotteiden perusteella jäi vaikutelma, että poliisin käsityksen mukaan mielenosoitus muodosti turvallisuusuhan valtioneuvoston linnassa oleskelleille tai valtioneuvoston toiminnalle. Sittemmin Helsingin poliisilaitos on itse todennut viestinnän olleen tulkinnanvaraista. Mihin tietoihin viestintä asiassa on kulloinkin perustunut ja onko se ollut asianmukaista?

Poliisihallitus pyytää, että Helsingin poliisilaitos hankkii edellä oleviin kysymyksiin vastaamiseksi tarvittavan selvityksen asianomaisilta virkamiehiltä ja antaa näiden menettelystä oman oikeudellisesti perustellun lausuntonsa. Kysymyksen 2 kohdalla lausuntoon pyydetään liittämään sellaisten ko. tapahtumiin liittyvien henkilöiden, joiden kiinniotto on kestänyt yli 24 tuntia, kiinniottopöytäkirjat ja muu kiinniottoon liittyvä dokumentaatio.

Asiakirjat pyydetään toimittamaan Poliisihallituksen kirjaamoon viimeistään 11.11.2021. Poliisihallitus on Helsingin poliisilaitoksen pyynnöstä pidentänyt määräaikaa 19.11.2021 saakka.

Selvitykset

Asiassa on pyydetty selvitystä mielenosoituksessa operaation johtajana (JOHTO 1) toimineelta ylikomisario Jarkko Lehtiseltä ja asian tutkinnanjohtajalta.

tajalta, rikoskomisario Juha-Matti Suomiselta. Edellä mainituista selvityksistä ja muista asiassa saaduista tiedoista on laadittu alla oleva lyhyt yhteenveto.

Selvityksistä laadittu yhteenveto

Taustaa

Poliisi sai syyskuussa 2021 tiedon, että Elokapina aikoo järjestää 10 päivää kestävästi mielenilmauksen, jossa tullaan valtaamaan Mannerheimintie.

Elokapinan mielenosoittajat tukkivat osan Mannerheimintiestä ensimmäisen kerran 29.9.2021 ja toisen kerran 2.10.2021.

6.10.2021 Elokapina järjesti mielenosoituksen Pitkälläsillalla Helsingin Hakaniemessä.

Mielenosoitus Valtioneuvoston linnalla

8.10.2021 Valtioneuvoston linnan pääsisäänkäynnit tukittiin mielenosoittajien toimesta. Mielenosoitus alkoi noin klo 10.38. Mielenosoittajat olivat kahliutuneet etuoviin metalliketjuin sekä U-muotoisella metallilukolla. Ovien edustalla mielenosoittajia oli kahliutunut toisiinsa metalliputkin. Etuovet, ylätasanne ja portaat olivat mielenosoittajien käytössä. Rakennuksen takaovelle oli rakennettu metallinen kolmijalka, jolla estettiin ajoneuvoliikenne. Lisäksi rakennukseen oli kiinnittäydtytty myös liimaamalla kädet ikkunaan.

Valtioneuvoston linnalle ei ollut tehty etukäteen ilmoitusta mielenosoituksesta. Samaan aikaan Elokapinalla oli käynnissä ilmoitettu mielenosoitus Pikkuparlamentin puistossa. Valtioneuvoston linnan edustalta tavattiin Elokapinaa edustava henkilö, joka ilmoitti poliisille, että kyseessä on mielenosoitus. Tietoa esimerkiksi siitä, kuinka kauan henkilöiden on tarkoitus olla paikalla, ei saatu. Poliisille annettiin ymmärtää, että jokainen henkilö päättää omalta osaltaan toimintansa.

Paikan päällä tehtyä ilmoitusta ei voitu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumisen johdosta pitää pätevänä. Jättämällä ilmoituksen tekemättä poliisille, Elokapina esti poliisia suorittamasta tilaisuuden edellyttämien järjestelyiden arviointia ja alueen haltijalta mahdollisuuden sopia alueella järjestettävän mielenosoituksen haittojen sovittamisesta rakennuksen tavanomaisen käyttötarkoituksen säilyttämiseksi.

Tapahtumapaikalla poliisin tietoon tuli nopeasti, että tavanomainen henkilöliikenne ja tavaraliikenne Valtioneuvoston linnaan on estynyt. Tämä ilmeni sekä poliisin omina havaintoina että poliisille tehdyistä ilmoituksista.

Poliisi neuvotteli heti tapahtumapaikalle saavuttuaan siitä, että mielenosoituspaikan tulee olla sellainen, ettei se tuki rakennuksen pääsisäänkäyntejä. Kysymykseen ei voinut tulla myöskään rakennuksen osiin lukittautuminen tai ajoneuvoliikenteen estäminen metallisilla rakennelmilla. Muita mielenosoituspaikkoja ei rajattu, joten käytettävissä oli kaikki muut alueet etäämmällä sisäänkäynnistä.

Kun neuvottelut eivät edenneet, poliisi määräsi mielenosoituspaikaksi muut alueet etäämmällä sisäänkäynneistä. Elokapinalle ilmoitettiin, että mikäli mielenosoituspaikkaa ei siirretä etäämmälle, poliisi tulee päättämään mielenosoituksen ja antamaan poistumiskäskyn. Tämän jälkeen Elokapinalla oli runsaasti aikaa siirtää mielenosoitus ja purkaa lukittautumisia. Mitään tällaisia toimenpiteitä ei tehty, eikä Elokapinan toimesta osoitettu muutaakaan yhteistyöhalukkuutta.

Mielenosoitus päätettiin noin klo 13.37 olennaisesti lain vastaisena kokoontumislain 21 §:n nojalla, koska henkilöt jäivät edelleen tukkimaan Valtioneuvoston linnan pääsisäänkäynnit ja olivat kieltäytyneet purkamasta pääsisäänkäynneille rakennettuja lukituksia ja siirtymästä muuhun mielenosoituksen kannalta sopivaan paikkaan. Olennaista lainvastaisuutta on perusteltu myös alueen haltijan pyynnöllä, mielenosoitusilmoituksen tekemättä jättämisellä, mielenosoituspaikkaa ja mielenosoituskeinoja koskevien määräysten noudattamatta jättämisellä sekä rikosepäilyllä.

Tällä tavoin toteutettu mielenosoitus katsottiin olennaisesti kokoontumislain 7 §:n, 10 §:n sekä 20 §:n vastaiseksi. Kokoontumislain edellyttämää ilmoitusta ei ollut tehty pätevällä tavalla. Poliisin kokoontumislain 10 §:n nojalla antamaa mielenosoituspaikkaa koskevaa määräystä ei noudatettu kuten ei myöskään poliisin kokoontumislain 20 §:n mukaista lukittautumisten purkamisvaatimusta koskevaa määräystä. Mielenosoitusta on myös rikosepäilyjen johdosta pidettävä olennaisesti lain vastaisena.

Kaikille mielenosoittajille annettiin kovaäänisellä poistumiskäsky, joka vielä toistettiin jokaiselle henkilökohtaisesti ennen kuin henkilöön kohdistettiin kiinniottotoimenpiteitä. Osa henkilöistä poistui poliisin poistumiskäskyn antamisen jälkeen.

Viimeistään henkilöiden kieltäytyttyä noudattamasta poliisin antamaa poistumiskäskyä asiassa oli syytä epäillä eri asteisia rikoksia. Asiassa oltiin rikosnimikkeiden ja asiakokonaisuuden osalta yhteydessä myös syyttäjään ennen rikosnimikkeiden linjaamista.

Poliisin operatiivinen toiminta Valtioneuvoston linnalla oli hyvin maltillista. Toiminnassa ei myöskään kiirehditty ja mielenosoittajille annettiin mahdollisuus muuttaa toimintaansa sellaiseksi, joka voitaisiin kokoontumisvapautena turvata.

Poliisi on pyrkinyt ensin neuvottelemaan ja sitten määrännyt mielenosoituksen järjestämistavoista siten, että kokoontuminen olisi voitu toteuttaa yleinen järjestys ja turvallisuus ylläpitäen, ympäristölle aiheutuva haitta rajoitetaan ja sivullisten oikeudet turvaten. Elokapina ei suostunut noudattamaan poliisin kokoontumislain nojalla antamia määräyksiä, joilla kokoontumisvapaus ja muut oikeudet olisi turvattu. Poliisin toiminta eteni neuvotteluista käskyihin ja vasta viimeisenä keinona kiinniottoihin.

Mielenosoituksen päättäminen koski käytännössä vain Valtioneuvoston pääsisäänkäyntien hallintaa ja tukkimista. Muilta osin poliisi turvasi kokoontumisvapauden käyttämistä. Vain tiettyä keinoa rajoitettiin.

Ainakin osa poliisin poistumiskäskystä paikalta poistuneista henkilöistä aloitti välittömästi uuden mielenosoituksen Valtioneuvoston linnan ympäristössä. Sisäänkäynneistä etäämmällä järjestettyyn mielenosoitukseen ei puututtu, koska keinot olivat hyväksyttäviä. Paikalta poliisin poistumiskäskystä poistuneita ei myöskään epäillä mistään rikoksesta.

Kiinnitoista

Rikosperusteisesti kiinniotettuja henkilöitä on esitutkinnassa epäilty törkeästä julkisrauhan rikkomisesta, kokouksen estämisestä ja niskoittelusta poliisia vastaan. Pidättämisen perusterikoksina ovat olleet törkeä julkisrauhan rikkominen ja kokouksen estäminen. Poliisilakiperusteisesti kiinniotettuja on epäilty niskoittelusta poliisia vastaan. Lisäksi vahingonteosta on kirjattu rikosilmoituksia lievistä vahingonteosta.

Törkeän julkisrauhan rikkomisen tunnusmerkistön täyttymisen osalta on viitattu muun muassa oikeuskäytäntöön, säännöksessä mainitun valtioneuvoston käytössä olevan rakennuksen erityisasemaan, rakennuksen rakenteisiin kiinnittymiseen, poliisin antaman poistumiskäskyn merkitykseen, häiriön aiheuttamiseen rakennuksessa työskenteleville, kokoontumislain säännöksiin sekä oikeuskirjallisuuteen. Asiassa on katsottu myös kokonais-törkeysarvostelun täytyneen.

Kokouksen estämistä koskevan rikosnimikkeen osalta selvitetään muun muassa, kuinka monta henkilöä on joutunut jäämään pois tilaisuuksista tai kokouksista. Tällä perusteella selviää myös, onko kyseessä toteutunut teko vai rangaistava yritys.

Asiaan liittyen on sekä tilanneorganisaation ollessa käynnissä että vielä jälkikäteen pyydetty konsultaatio asiaan määrättyltä aluesyyttäjältä.

Pidättämisen yleisenä edellytyksenä on ollut se, että rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Sekä törkeä julkisrauhan rikkominen että kokouksen estäminen täyttävät yleiset edellytykset kahden vuoden maksimirangaistuksellaan.

Pidättämisen erityisinä edellytyksinä ovat olleet jatkamis- ja sotkemisvaarat.

Jatkamisvaaran on katsottu poistuneen Elokapinan ilmoitettua Syyskapina-tapahtuman päättymisestä.

Elokapina on 9.10 julkaissut tiedotteen Syyskapinan päättymisestä (ks. [elokapina.fi/news/press-release/2021/10/09/syyskapina-paattynyt](https://www.elokapina.fi/news/press-release/2021/10/09/syyskapina-paattynyt)).

Tiedottamisesta

Operaation johtaja on selvityksessään todennut katsoneensa tilannearvioon ja sen taustalla olleisiin seikkoihin pohjautuen, että mielenosoitus muodosti Valtioneuvoston linnaan ja sen sisällä olleisiin suojattaviin henkilöihin kohdistuvan turvallisuusuhan. Tämä arvio on perustunut hänellä tapahtumahetkellä käytössä olleisiin tietoihin.

Viestinnässä haluttiin kuvata se, että mielenosoituksesta aiheutuu sekä kohtuuton haitta että turvallisuusuhka, johon valtioneuvoston turvallisuudesta vastaavat viranomaiset joutuvat reagoimaan. Käytännön esimerkeinä julkisuuteen kerrottiin se, että kulku rakennukseen sisään tai ulos on estynyt.

Operaation johtajan mukaan tiedottamisessa haluttiin myös kuvata Valtioneuvoston linnan erityisasema rakennuksena. Valtioneuvoston linna nauttii erityistä julkisrauhan suojaa, joka ilmenee sekä rikoslaista että turvatoimista valtioneuvostossa annetusta laista.

Lisäksi tiedottamisella haluttiin operaation johtajan mukaan kerrata mielenosoittamisen keinojen rajoja ja kertoa ymmärrettävästi se, miten poliisi toimii.

Operaation johtajan mukaan poliisin viestinnän periaatteena oli tuoda avoimesti esille poliisin näkökulma tilanteeseen, poliisin toiminnan periaatteet sekä kertoa poliisin toiminnasta yleisölle. Tässä valitettavasti epäonnistuttiin siten, että poliisin toiminnasta on saattanut syntyä ulospäin virheellinen kuva. Lopputulokseen vaikutti osittain se, että poliisi voi kertoa turvallisuustoimistaan ja varautumisestaan vain rajoitetusti julkisuuteen ja toisaalta se, että etenkin sosiaalisessa mediassa lyhyiden lauseiden ympärille rakentuva tiedottaminen voi yksinkertaistaa- tai yksioikoistaa sanomaa tarkoituksettomasti. Poliisin tulee jatkossa kiinnittää entistäkin enemmän huomiota viestinnän sanamuotoihin ja siihen, miten eri tavoilla jokin sanoma on mahdollista ymmärtää.

Tutkinnanjohtajan mukaan hänen tiedottamisensa on perustunut tilanneorganisaation radioliikenteeseen sekä puhelinkeskusteluun valtioneuvoston turvallisuuspäällikön kanssa, jolta saadun tiedon mukaan Valtioneuvoston linnassa työskentelevien henkilöiden kulkua on ohjattu vaihtoehtoisia reittejä tapahtuman kestäessä.

Tutkinnanjohtajan mukaan poliisin tiedottamisessa yksittäisessä asiassa käyttämä sanavalinta on ollut liian helposti tulkittavissa virheellisesti. Tiedottaminen on pääosin kohdistunut rikosnimikkeisiin ja kiinniottoihin. Rikosnimikkeet ovat pysyneet samoina koko esitutkinnan ajan ja kiinniotoista on tiedotettu hienotunteisesti siten, ettei yksilöön kohdistuvia tietoja voi median juttujen perusteella selvittää tiedottamisen oltua yleisluonteista.

Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999) 13 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä kokoontumisvapauden ja yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan mukaan jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen, eikä näiden oikeuksien käyttämiselle saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Poliisilain 1 luvun 2 §:n mukaan poliisin on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.

Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Poliisilain 1 luvun 4 §:n mukaan poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

Poliisilain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen. Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Pykälän 2 momentin mukaan poliisin tehtävät on hoidettava tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Poliisilain 1 luvun 11 §:n mukaan poliisilla on tässä tai muussa laissa säädettyä toimivaltuutta käyttäessään oikeus yksittäistapauksessa antaa joikaista velvoittavia tarpeellisia käskyjä ja kieltoja.

Poliisilain 2 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi - - - käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja

kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Pakkokeinolain (806/2011) 1 luvun 2 §:n mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan pakkokeinon käytöllä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä käytön tarkoituksen saavuttamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan pakkokeinon käytöllä ei saa aiheuttaa kenellekään tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa.

Pakkokeinolain 2 luvun 5 §:n mukaan rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää, jos:

- 1) rikoksesta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta;
- 2) rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankaran rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän:
 - a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;
 - b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa; taikka
 - c) jatkaa rikollista toimintaa;
- 3) hän on tuntematon ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeään tai osoitettaan taikka antaa siitä ilmeisesti virheellisen tiedon; tai
- 4) hänellä ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Kun henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, hänet saadaan pidättää, vaikka epäilyyn ei ole todennäköisiä syitä, jos pidättämiseen on muuten 1 momentissa säädetty edellytykset ja epäillyn pidättäminen on odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi erittäin tärkeää.

Alle 15-vuotiaana tehdystä rikollisesta teosta epäiltyä ei saa pidättää.

Pakkokeinolain 2 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan pidätetty on päästettävä vapaaksi heti, kun pidättämisen edellytyksiä ei enää ole.

Kokoontumislain (530/1999) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetyn kokoontumisvapauden käyttämistä sekä ohjata yleisten kokousten ja yleisötilaisuuksien järjestämistä tarpeellisilla järjestysluonteisilla säännöksillä.

Kokoontumislain 2 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan yleisiin kokouksiin ja yleisötilaisuuksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan yleisellä kokouksella tarkoitetaan tässä laissa mielenosoitusta tai muuta kokoontumisvapauden käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata. Yleisenä kokouksena ei kuitenkaan pidetä sellaista mielenosoitusta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten.

Kokoontumislain 3 §:n 1 momentin mukaan yleinen kokous ja yleisötilaisuus on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. Tällaista tilaisuutta järjestettäessä on huolehdittava siitä, ettei kokoontumisesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle.

Kokoontumislain 4 §:n mukaan julkisen vallan on edistettävä kokoontumisvapauden käyttämistä turvaamalla oikeus kokoontua ilman ulkopuolista häiriötä ja luomalla edellytyksiä yleisten kokousten järjestämiselle.

Kokoontumislain 7 §:n 1 momentin mukaan järjestäjän on tehtävä ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä yleisestä kokouksesta suullisesti tai kirjallisesti ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista. Myöhemminkin tehtyä ilmoitusta voidaan pitää pätevänä, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle.

Kokoontumislain 8 §:n 1 momentin mukaan yleistä kokousta koskevan ilmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

- 1) kokouksen järjestäjä;
- 2) kokouksen tarkoitus;
- 3) kokouspaikka tai kulkueen reitti;
- 4) kokouksen alkamisaika ja arvioitu päättymisaika;
- 5) järjestäjän asettamat järjestyksenvalvojat; sekä
- 6) kokouksessa käytettävät rakennelmat ja muut erityisvälineet.

Pykälän 2 momentin mukaan kokouksen järjestäjän on lisäksi nimettävä ilmoituksessa yhteydenpitoa varten henkilö, jonka on oltava poliisin tavoitettavissa kokouksen järjestämistä koskevissa asioissa (yhteyshenkilö).

Kokoontumislain 9 §:n mukaan yleisen kokouksen saa järjestää ulkona yleisellä torilla, aukiolla, katualueella tai muussa sellaisessa kokoustarkoitukseen soveltuvassa yleisessä paikassa ilman omistajan tai haltijan lupaa. Omistaja tai haltija voi rajoittaa tällaisen paikan käyttämistä kokoustarkoitukseen, jos kokouksen järjestämisestä on odotettavissa kohtuutonta haittaa omistajalle, haltijalle tai ympäristölle.

Kokoontumislain 10 §:n 2 momentin mukaan jos yleisen kokouksen järjestäminen ilmoitetussa paikassa vaarantaa ihmisten turvallisuutta, aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäristölle tai vahinkoa omaisuudelle, häiritsee kohtuuttomasti sivullisia tai liikennettä taikka valtiovierailuun tai julkisyhteisön järjestämään kansainväliseen kokoukseen kuuluvaa tai suojelun tarpeeltaan niihin rinnastettavaa tilaisuutta, poliisi voi yhteyshenkilön kanssa neuvoteltuaan osoittaa kokouksen siirrettäväksi toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan.

Pykälän 4 momentin mukaan poliisi voi ryhtyä tässä pykälässä mainittuihin toimenpiteisiin ilman neuvottelua yhteyshenkilön kanssa, jos yhteyshenkilö ei ole tavoitettavissa.

Kokoontumislain 11 §:n mukaan yleisessä kokouksessa saa käyttää julisteita, tunnuksia, äänenvahvistimia ja muita tavanomaisia kokousvälineitä sekä tilapäisiä rakennelmia. Järjestäjän on tällöin huolehdittava siitä, etteivät ne aiheuta vaaraa tai kohtuutonta haittaa osanottajille, sivullisille tai ympäristölle.

Kokoontumislain 17 §:n mukaan yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa.

Kokoontumislain 19 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä. Poliisin tulee myös valvoa, että järjestäjä ja puheenjohtaja täyttävät tämän lain mukaiset velvollisuutensa, sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa ja yleisötilaisuudessa.

Pykälän 2 momentin mukaan poliisilla ja pelastusviranomaisella on virkatehtävässään vapaa pääsy yleiseen kokoukseen ja yleisötilaisuuteen.

Kokoontumislain 20 §:n mukaan poliisi voi tarvittaessa antaa yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestämisestä ennakolta tai tilaisuuden aikana ohjeita ja määräyksiä:

- 1) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi;
- 2) terveyden, omaisuuden tai ympäristön vahingoittumisen estämiseksi taikka ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi;
- 3) sivullisten oikeuksien turvaamiseksi; sekä
- 4) liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi.

Kokoontumislain 21 §:n 1 momentin mukaan yleisen kokouksen puheenjohtajan tai järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päättymään, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Pykälän 2 momentin mukaan päällystöön kuuluvalla poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päättymään, jolleivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi, 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, kun yleistä kokousta järjestettäessä muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti.

Oikeudellinen arviointi

1. Helsingin poliisilaitos on ilmeisesti tehnyt jossain vaiheessa kokoontumislain 21 § 2 momentissa tarkoitetun päätöksen mielenosoituksen keskeyttämisestä tai päättämisestä. Mihin perusteisiin tämä päätöksenteko on pohjautunut?

Yleistä

Mielenosoitusoikeus on turvattu perustuslain 13 §:n 1 momentissa, jonka mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Julkiselle vallalle on perustuslain 22 §:ssä ja kokoontumislain 4 §:ssä asetettu velvollisuus aktiivisesti turvata ja edistää tämän oikeuden toteutumista käytännössä.

Kokoontumislain 19 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä. Poliisin tulee myös valvoa, että mielenosoituksen järjestäjä täyttää kokoontumislain mukaiset velvollisuutensa, sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa.

Poliisilla on siten kahdensuuntainen tehtävä mielenosoitustilanteessa: yhtäältä poliisin tulee turvata mielenosoitukseen osallistuvien henkilöiden oikeus osallistua siihen ja ilmaista mielipiteensä, mutta toisaalta velvollisuus huolehtia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä sekä siitä, ettei ulkopuolisten etuja ja oikeuksia loukata tai kohtuuttomasti haitata (Poliisilaki, Helminen et al., 2012, s. 640).

Käsillä olevassa tapauksessa mielenosoitus päätettiin asiassa saadun selvityksen mukaan olennaisesti lain vastaisena kokoontumislain 21 §:n 2 momentin nojalla, koska mielenosoittajat jäivät poliisin määräyksistä ja muista toimenpiteistä huolimatta edelleen tukkimaan Valtioneuvoston linnan pääsisäänkäynnit ja olivat kieltäytyneet purkamasta pääsisäänkäynneille rakennettuja lukituksia ja siirtymään muuhun mielenosoituksen kannalta sopivaan paikkaan.

Mielenosoituksen päättämistä on selvityksessä perusteltu myös alueen haltijan pyynnöllä, mielenosoitusilmoituksen tekemättä jättämisellä, mielenosoituspaikkaa ja mielenosoituskeinoja koskevien määräysten noudattamatta jättämisellä sekä rikosepäilyllä.

Kokouspaikasta

Kokoontumislain 9 §:n mukaan yleisen kokouksen saa järjestää ulkona yleisellä torilla, aukiolla, katualueella tai muussa sellaisessa kokoustarkoitukseen soveltuvassa yleisessä paikassa ilman omistajan tai haltijan lupaa.

Kokoontumislain esitöissä on todettu yleisten kokouspaikkojen osalta muun ohella, että pykälään sisältyvä luettelo on esimerkinomainen. Siinä mainittujen alueiden lisäksi voisivat tulla kyseeseen muut yleisessä käytössä olevat kokoustarkoitukseen soveltuvat paikat, kuten puistot ja muut virkistysalueet, julkisten rakennusten portaat tai katetut kulkuväylät. Edelleen esitöiden mukaan arvioitaessa sitä, onko kyse pykälässä tarkoitettusta yleisestä kokouspaikasta, olisi lähtökohtana ylipäänsä pidettävä paikan soveltuvuutta kokoustarkoitukseen. (HE 145/1998 vp, s. 25)

Poliisilaitos toteaa aluksi käsityksenään, että esitöiden valossa julkisten rakennusten portaat ovat lähtökohtaisesti yleisen kokouksen järjestämiseen soveltuva paikka.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan asiaa arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon kokoontumislain säännökset ja valtioneuvoston oma näkemys asiasta alueen haltijana. Valtioneuvoston kanslialla alueen haltijana sekä poliisilla voi olla kokoontumislain mukaan hyväksyttävät perusteet ainakin osittain rajoittaa Valtioneuvoston linnan portaiden käyttöä mielenosoitustarkoituksiin. Oikeuskirjallisuudessa (Kokoontumisvapaus, Pohjolainen & Majuri, 2000, s. 146) on todettu, että esimerkiksi julkisten rakennusten portailla järjestetyissä kokouksissa voidaan omistajan ja haltijan rajoitustarpeet perustellusti arvioida jossain määrin laajemmiksi kuin esimerkiksi ulkona yleisellä torilla tai aukiolla järjestetyissä kokouksissa. Ensin mainituista kokouksista aiheutuu yleensä käytännössä enemmän haittaa omistajalle tai haltijalle kuin viimeksi mainituissa tapauksissa.

Asiaa arvioitaessa on merkitystä myös sillä, että valtioneuvoston toiminta on pystyttävä turvaamaan kaikissa olosuhteissa.

Alueen haltijan pyynnöstä

Kokoontumislain 9 §:n mukaan omistaja tai haltija voi rajoittaa kokoustarkoitukseen soveltuvan yleisen paikan käyttämistä kokoustarkoitukseen, jos kokouksen järjestämisestä on odotettavissa kohtuutonta haittaa omistajalle, haltijalle tai ympäristölle.

Kokoontumislain esitöissä on tähän liittyen todettu muun ohella, että omistajan tai haltijan rajoitusmahdollisuus edellyttäisi objektiivista perustetta. Pykälässä tarkoitettu kohtuuton haitta rajoitus- tai kieltoperusteena voisi käytännössä olla esimerkiksi omaisuudelle tai ympäristölle aiheutuva huomattava vahinko. Rajoittamisperusteena voisi olla myös kokouksesta aiheutuva kohtuuton häiriö omistajan tai haltijan suunnittelema paikan erityiselle käytölle. Rajoittamisperusteena ei kuitenkaan voisi olla esimerkiksi alueen tavanomaisen käytön tilapäinen ja vähäinen häiriintyminen, kuten jalankulun häiriintyminen aukiolla kokouksen aikana. (HE 145/1998 vp, 25)

Edelleen esitöiden mukaan lain 4 §:ssä säädettäisiin valtion velvollisuudesta edistää kokoontumisvapauden käyttämistä luomalla edellytyksiä yleisten kokousten järjestämiselle. Tämä säännös ja jo aikaisemmin mainittu hallitusmuodon 16 a §, jossa säädetään julkisen vallan velvollisuudesta turvata perusoikeuksien toteutuminen, muodostavat perustan valtion ja kuntien suhtautumiselle niiden omistuksessa tai hallinnassa olevilla alueilla järjestettäviin yleisiin kokouksiin. Valtion ja kuntien oikeutta rajoittaa alueidensa käyttöä kokoustarkoituksiin tuleekin arvioida tiukemmin kuin yksityisten maanomistajien kohdalla. (HE 145/1998 vp, 25)

Poliisilaitoksen tietojen mukaan mielenosoitus esti Valtioneuvoston linnan A-portaan ja myös Ritarikadun B-portaan sekä jakelukeskuksen sisäänkäyntien normaalin käytön. Valtioneuvoston linnan henkilöstöä ohjattiin käyttämään muita sisäänkäyntejä. Valtioneuvoston kanslia pyysi poliisia siirtämään tai purkamaan mielenosoituksen Valtioneuvoston linnan sisäänkäynneiltä A ja H -portaiden edestä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten estämiseksi.

Alueen haltija on esittänyt poliisille pyynnön mielenosoituksen siirtämisestä tai purkamisesta Valtioneuvoston linnan sisäänkäynneiltä. Poliisilaitos toteaa käsityksensä, että käsillä olevassa tapauksessa alueen haltija on voinut edellä lausuttujen seikkojen perusteella rajoittaa sisäänkäyntien edustan ja portaiden käyttöä mielenosoitukseen, kun otetaan huomioon mielenosoittajien toiminta ja mielenosoituksesta aiheutunut haitta kokonaisuudessaan.

Mielenosoitusilmoituksesta

Kokoontumislain 7 §:n 1 momentin mukaan järjestäjän on tehtävä ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä yleisestä kokouksesta suullisesti tai kirjallisesti ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista. Myöhemmin tehtyä ilmoitusta voidaan pitää päteväenä, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle.

Aikaisemmin ilmoituksen tekemistä koskeva lähtökohtainen määräaika oli 6 tuntia ennen kokouksen alkamista, mutta se on sittemmin katsottu viranomaistoimenpiteiden suunnittelun ja toteuttamisen näkökulmasta liian lyhyeksi. 24 tunnin lähtökohtainen määräaika tuli voimaan 1.8.2019.

Lainmuutosta koskeneissa esitöissä on muun ohella todettu, että mielenosoitusten luonne on viime vuosina muuttunut. Sosiaalinen media mahdollistaa suurehkojenkin yleisten kokousten, esimerkiksi mielenosoitusten, järjestämisen varsin nopealla aikataululla. Myös vastamielenosoituksia pystytään järjestämään nopeasti. Mielenosoitukset aiheuttavatkin nykyään usein vastamielenosoituksen, ja suuret mielipide-erot voivat johtaa – ja ovat johtaneetkin – yhteenottoihin eri ryhmittymien välillä. (HE 302/2018 vp, s. 5)

Edelleen esitöiden mukaan yleisistä kokouksista tehtävän ennakoilmoittamisen tarkoitus on mahdollistaa tarvittava, laissa edellytetty viranomaisvaikutuminen. Ulkona yleisellä paikalla järjestettävät kokoukset saattavat

edellyttää esimerkiksi erityisiä liikennejärjestelyitä tai muita poliisin ennakotoimenpiteitä. Tarve tällaisten ennakkolisten toimenpiteiden tekemiselle korostuu laajuudeltaan suurempien mielenosoitusten ja muiden yleisellä paikalla järjestettävien yleisten kokousten yhteydessä. Ilmoittamisajan merkitys korostuu myös, jos mielenosoitus on tarkoitus järjestää jossakin turvallisuuden kannalta erityisen merkityksellisessä paikassa. Jos mielenosoitus järjestetään esimerkiksi lentoaseman ympäristössä, joutuu poliisi usein tekemään uhka-arvion, jossa se huomioi tarpeen mukaan myös lentoaseman ylläpitäjän sekä Rajavartiolaitoksen, Tullin ja muiden viranomaisten näkemykset ja tarpeet. Edellä kuvatuissa tilanteissa on usein tarpeen, että poliisi neuvottelee järjestäjien kanssa mielenosoituspaikasta, siirtää mielenosoituksen toiseen sopivaan paikkaan taikka informoi mielenosoituksen kohdetta mielenosoituksesta. (HE 302/2018 vp, s. 5-6)

Todettakoon myös, että perustuslakivaliokunnan (PeVM 13/1998 vp, s. 5) mukaan ilmoituksen puuttuminen ei sinänsä luo poliisille oikeutta keskeyttämään tai päättämään yleistä kokousta. Lisäksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies (dnro 1836/2/07, s. 13) on todennut käsityksensä, ettei mielenosoitusoikeuden sallittavuutta arvioitaessa ylipäätään ole ratkaisevaa merkitystä sillä, onko ilmoittaminen hoidettu muodollisesti oikein. Apulaisoikeusasiamies on tässä yhteydessä todennut, ettei hän tällä ole missään nimessä halunnut väheksyä ilmoituksen merkitystä kokoontumislain tavoitteiden toteutumisessa.

Käsillä olevassa tapauksessa kokoontumislain mukaista ennakoilmoitusta mielenosoituksesta Valtioneuvoston linnalle ei ollut tehty. Elokapinan edustaja oli mielenosoituksen alkamisen jälkeen ilmoittanut tapahtumapaikalle saapuneelle poliisille, että kyseessä on Elokapinan mielenosoitus. Tapahtumapaikalla Elokapinan edustajalta ei saatu tietoa esimerkiksi siitä, kuinka kauan henkilöiden on tarkoitus olla paikalla. Lisäksi poliisille annettiin ymmärtää, että jokainen henkilö päättää omalta osaltaan toimintansa. Paikan päällä tehtyä ilmoitusta ei yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantamisen johdosta pidetty päteväenä.

Elokapinan julkisuuteen esittämien lausumien mukaan mielenosoituksesta ei ilmoitettu etukäteen, jotta järjestö pystyi varmistamaan oman toimintansa edellytykset. Elokapinan mediatyöntekijä on tältä osin todennut, että ”haluttiin varmistaa se, että voidaan rauhassa lukittautua siihen ovien lähelle”. (ks. esim. www.is.fi/kotimaa/art-2000008322947.html)

Poliisilaitos toteaa, että lähtökohtaisesti poliisi saa tehtävänsä varten tarpeelliset tiedot yleistä kokousta koskevasta ilmoituksesta, joka tilaisuuden järjestäjän tulee kokoontumislain 7 §:n mukaan tehdä. Käsillä olevassa tapauksessa ennakoilmoituksen merkitys voidaan katsoa korostuneeksi, koska kysymyksessä on ollut turvallisuuden kannalta erityisen merkityksellinen paikka, Valtioneuvoston linna. Ennakoilmoituksen tekemättä jättämisen johdosta poliisilla ei ole ollut mahdollisuutta tehdä mielenosoituksen edellyttämiä ennakkolaisia toimenpiteitä, joihin olisi ollut erityistä tarvetta, kun otetaan huomioon mielenosoituspaikka.

Asiassa olisi ollut myös tarve etukäteen neuvotella mielenosoittajien kanssa mielenosoituspaikasta, jotta rakennukseen sisälle ja sieltä ulos tapahtuva liikenne ei merkittävästi häiriintyisi. Tapahtumapaikalla neuvottelut eivät olleet edenneet.

Mielenosoituksen siirtämisestä

Kokoontumislain 10 §:n 2 momentin mukaan jos yleisen kokouksen järjestäminen ilmoitetussa paikassa vaarantaa ihmisten turvallisuutta, aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäristölle tai vahinkoa omaisuudelle, häiritsee kohtuuttomasti sivullisia tai liikennettä taikka valtiovierailuun tai julkisyhteisön järjestämään kansainväliseen kokoukseen kuuluvaa tai suojelun tarpeeltaan niihin rinnastettavaa tilaisuutta, poliisi voi yhteyshenkilön kanssa neuvoteltuaan osoittaa kokouksen siirrettäväksi toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan.

Pykälän 4 momentin mukaan poliisi voi ryhtyä tässä pykälässä mainittuihin toimenpiteisiin ilman neuvottelua yhteyshenkilön kanssa, jos yhteyshenkilö ei ole tavoitettavissa.

Kokoontumislain esitöiden mukaan kysymys voi olla joko osanottajien tai sivullisten turvallisuudesta. Häiriötä sivullisille voisi aiheutua kohtuuttomasta kotirauhan, työnteen tai elinkeinon harjoittamisen häiritsemisestä. Edellytyksenä kuitenkin on, että häiriön voidaan katsoa objektiivisin perustein ylittävän kohtuuden rajat. Kohtuuttomana häiriönä liikenteelle voitaisiin pitää esimerkiksi kokouksen järjestämistä jalkakäytävällä jonkin liikkeen edessä siten, että jalankulku ja liikkeessä asiointi estyy. (HE 145/1998 vp, s. 26)

Esitöiden mukaan säännöksessä viimeksi mainituissa tilanteissa poliisin rajoitusmahdollisuus on tarpeen tilaisuuden vaatimien turvajärjestelyjen vuoksi, jotka saattavat edellyttää esimerkiksi yleisen paikan sulkemista yleisöltä tai sen käytön rajoittamista. Edelleen esitöissä todetaan, että suojelun tarpeeltaan valtiovierailuun tai kansainväliseen kokoukseen rinnastettavalla muulla tilaisuudella tarkoitetaan esimerkiksi tilaisuuksia, jotka arvokkaan luonteensa vuoksi edellyttävät erityistä suojaa. (HE 145/1998 vp, s. 26-27)

Perustuslakivaliokunnan (PeVM 13/1998 vp, s. 4) mukaan kokouksen siirtämisvaltuuden käyttöä harkittaessa tulee valiokunnan mielestä ottaa asianmukaisesti huomioon se, että kokouksen järjestäminen juuri määrättyssä paikassa tiettyinä aikana voi olla kokoontumisen tarkoituksen oleellinen osa ja että kokouksen siirtäminen toisaalle voi heikentää tällöin merkittävästi kokoontujien ilmaisemien mielipiteiden tehoa ja painorvoa.

Poliisilaitoksen tietojen mukaan Valtioneuvoston linnassa oli mielenosoitushetkellä meneillään ylimmän valtiojohdon kokouksia.

Poliisilaitos toteaa poliisin toimineen kokoontumislain mukaisesti, kun se on neuvotellut Elokapiinaa edustavan henkilön kanssa mielenosoituspaikasta ja mielenosoituksen järjestelyistä.

Mielenosoituksen siirtäminen on mielenosoituksen päättämistä lievempi toimenpide. Poliisilaitos katsoo, että asiassa on ollut käsillä kokoontumislain 10 §:n 2 momentin mukaiset edellytykset osoittaa mielenosoitus siirrettäväksi toiseen, mielenosoituksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan.

Poliisilaitos viittaa tältä osin ensinnäkin Valtioneuvoston linnan A-portaan ja myös Ritarikadun B-portaan sekä jakelukeskuksen sisäänkäyntien normaalin käytön estymiseen, jota voidaan pitää esitöissä esitetyllä tavalla kohtuuttomana häirtana liikenteelle.

Lisäksi osa mielenosoittajista on ollut rakenteisiin ja kolmijalkaan kiinnittyneinä, mikä voidaan poliisilaitoksen käsityksen mukaan ottaa huomioon arvioitaessa ihmisten turvallisuutta mielenosoituksessa. Elokapinan toiminta herättää voimakkaita tunteita puolesta ja vastaan, joten poissuljettua ei ole, etteikö mielenosoittajiin voisi kohdistua uhkaa mielenosoitukseen sinänsä liittymättömien tahojen toimesta tai muusta syystä.

Kokoontumislain 17 §:n mukaan yleisen kokouksen järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa. Poliisilaitos toteaa, että käsillä olevassa mielenosoituksessa järjestyksen ja turvallisuuden säilyminen on jäänyt yksin poliisin vastuulle järjestäjän laiminlyötyä omat vastuunsa tältä osin. Järjestäjä ei myöskään huolehtinut lain noudattamisesta tilaisuudessa.

Asiassa on poliisilaitoksen käsityksen mukaan merkitystä myös sillä, että kokoontumislain 19 §:n mukaan poliisin tulee ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa.

Poliisilaitos katsoo edelleen, että mielenosoituksen siirtämistä on voitu perustella myös Valtioneuvoston linnassa tapahtuma-aikaan olleiden istuntojen ja kokousten suojelun tarpeella.

Poliisilaitoksen käsityksen mukaan asiaa arvioitaessa on merkitystä myös edellä käsitellyllä mielenosoituksen ennakoilmoituksen tekemättä jättämisellä ja selvityksen perusteella puutteelliseksi jääneellä vuoropuhelulla poliisin ja Elokapinan edustajan välillä.

Mitä tulee perustuslakivaliokunnan esittämiin kannanottoihin siirtämisvaltuuden käyttämistä harkittaessa, poliisilaitos toteaa, että mielenosoittajien käyttöön oli neuvotteluissa ensin tarjottu ja sittemmin määrätty kaikki muut alueet etäämmällä Valtioneuvoston linnan sisäänkäynneistä. Poliisilaitos tiedostaa, että mielenosoittajille on ollut tärkeää ilmaista mielipiteensä Valtioneuvoston linnan läheisyydessä, jotta heidän asiansa saisi heidän näkemyksensä mukaisesti sille tarvittavan huomion. Poliisilaitoksen käsityksen mukaan mielenilmaisun tehokkuuden tai painoarvon näkökulmasta ratkaisevaa merkitystä ei ole katsottavissa olleen sillä, että mielenosoitus määrättiin siirrettäväksi Valtioneuvoston linnan sisäänkäynneiltä muuhun Valtioneuvoston linnan välittömässä läheisyydessä sijaitsevaan paikkaan. Tässä

yhteydessä voitaneen ottaa huomioon myös se, että Elokapina oli järjestänyt käsillä olevaa tapausta ennen lyhyen ajan sisällä useita mielenosoituksia, jotka ovat myös olleet laajasti uutisoituja.

Mielenosoituksen siirtämisellä on pyritty turvaamaan myös Valtioneuvoston linnan henkilöstön toiminta ja rakennuksen sisäänkäyntien normaali käyttö.

Mitä tulee lukittautumisten purkamista koskeviin määräyksiin, poliisilaitos katsoo, että poliisi on voinut antaa lukittautumisten purkamista koskevan määräyksen joko mielenosoituksen siirtämismääräykseen kuuluvana tai kokoontumislain 20 §:n nojalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai omaisuuden vahingoittumisen estämiseksi.

Kokoontumislain 20 §:n mukaan poliisi voi tarvittaessa antaa yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestämisestä ennakolta tai tilaisuuden aikana ohjeita ja määräyksiä:

- 1) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi;
- 2) terveyden, omaisuuden tai ympäristön vahingoittumisen estämiseksi taikka ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi;
- 3) sivullisten oikeuksien turvaamiseksi; sekä
- 4) liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi.

Mielenosoituksen päättämisestä

Kokoontumislain 21 §:n 1 momentin mukaan yleisen kokouksen puheenjohtajan tai järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päättymään, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Kokoontumislain 21 §:n 2 momentin mukaan päällystään kuuluvalla poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päättymään, jolleivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi, 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, kun yleistä kokousta järjestettäessä muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti.

Kokoontumislain esitöiden mukaan pykälän 2 momentissa säädettävät poliisin keskeyttämis- ja päättämisoikeuden perusteet edellyttäisivät aina, että muut toimenpiteet eivät ole osoittautuneet riittäviksi. Tämä korostaa poliisin antamien ohjeiden ja määräysten ensisijaisuutta kokouksen keskeyttämiseen tai päättämiseen nähden. Se, että kokousta järjestettäessä muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti tarkoittaa esitöiden mukaan esimerkiksi tilanteita, joissa kokouksen tarkoituksena on rikokseen ryhtyminen tai kokousta järjestettäessä rikotaan olennaisesti kokoontumislain tai muiden lakien säännöksiä tai niiden nojalla annettuja määräyksiä. Esimerkiksi kokousilmoituksen puutteellisuus tai poliisin antamien määräysten vähäinen rikkominen ei merkitsisi olennaista lainvastaisuutta eikä sellaisenaan oikeuttaisi poliisia keskeyttämään tai päättämään kokousta. Olennaisesti lainvastaisena toimintana voidaan pitää esimerkiksi sitä, että järjestäjä rikoo lakiehdotuksen 9 §:ään perustuvaa kokouspaikan omistajan tai haltijan

antamaa kieltoa tai 10 §:n nojalla annettua kokouspaikkaa koskevaa poliisin määräystä. (HE 145/1998 vp, s. 33)

Poliisilaitos katsoo, että poliisilla on käsillä olevassa tapauksessa ollut kokoontumislain 21 §:n 2 momentin mukaiset edellytykset mielenosoituksen päättämiseksi, koska mielenosoitusta järjestettäessä on poliisilaitoksen käsityksen mukaan toimittu etukäteen tehdyn suunnitelman perusteella olenaisesti lainvastaisesti. Tältä osin poliisilaitos viittaa erityisesti poliisin kokoontumislain 10 §:n nojalla annetun mielenosoituspaikkaa koskevan määräyksen rikkomiseen.

Poliisilaitos katsoo asiassa olevan merkitystä myös mielenosoituksen toteuttamistapaa koskevilla määräyksillä, joita ei myöskään noudatettu. Poliisin antamien neuvojen, ohjeiden ja määräysten antaminen on osoittautunut riittämättömäksi keinoksi, kun niitä ei ole mielenosoittajien toimesta noudatettu. Poliisilaitos kiinnittää huomiota myös siihen, että asiassa saadun selvityksen perusteella mielenosoittajilla oli runsaasti aikaa noudattaa annettuja määräyksiä. Asiassa voidaan myös katsoa, että muut toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä ja mielenosoituksen päättämisen viimesijaisuutta koskeva edellytys on siten myös täyttynyt.

Poliisilaitos toteaa myös, että mielenosoitusoikeus ei voi oikeuttaa rikosten tekemistä.

Lisäksi poliisilaitos katsoo mielenosoituksen päättämisen osalta olevan merkitystä sillä, että mielenosoituksen järjestäjät ovat laiminlyöneet tarkoituksellisesti kokoontumislain 19 §:n mukaiset velvollisuutensa esimerkiksi järjestyksenpidon, lain noudattamisen ja ennakoilmoituksen tekemisen osalta.

Edelleen asiassa voidaan poliisilaitoksen käsityksen mukaan ottaa tältä osin huomioon myös mielenosoituspaikan haltijan esittämä pyyntö mielenosoituksen siirtämisestä tai purkamisesta Valtioneuvoston linnan sisäänkäynneiltä.

Kokoontumisvapauden turvaamisesta

Poliisilaitos korostaa, että mielenosoituksen päättäminen koski käytännössä vain Valtioneuvoston linnan pääsisäänkäyntien tukkimista ja rakenteisiin kiinnittymistä. Poliisi on siten kohdentanut puuttumisen edellä mainittuihin keinoihin ja muilta osin turvannut kokoontumisvapauden käyttämistä.

Poliisilaitos kiinnittää tältä osin huomiota myös siihen, että ainakin osa poliisin poistumiskäskystä paikalta poistuneista henkilöistä oli välittömästi aloittanut uuden mielenosoituksen Valtioneuvoston linnan ympäristössä. Sisäänkäynneistä etäämmällä järjestettyyn mielenosoitukseen ei puututtu.

Muuta

Asiassa on tullut esille turvatoimista valtioneuvostossa annettu laki (987/2014) ja sen merkitys käsillä olevaa asiaa arvioitaessa. Kyseisen lain

tarkoituksena on 1 §:n mukaan suojata valtioneuvoston toimintaa sekä varmistaa turvallisuuden ja järjestyksen säilyminen valtioneuvoston, sen ministeriöiden ja oikeuskanslerinviraston käytössä olevissa tiloissa. Edelleen lain 3 §:n mukaan lakia sovelletaan valtioneuvoston, sen ministeriöiden ja oikeuskanslerinviraston pysyvässä käytössä olevissa tiloissa ja niiden välittömässä läheisyydessä (turvatoimialue).

Lain esitöissä on todettu, että turvatoimia ei kuitenkaan ulotettaisi rakennuksen välittömässä läheisyydessä järjestettäviin mielenosoituksiin. Koontumislain (530/1999) mukaisesti yleisten kokousten, kuten mielenosoitusten, järjestyksenvalvonta kuuluu poliisille. (HE 7/2013 vp, s. 13)

Esitöissä lausutun perusteella poliisilaitos toteaa käsityksensä, ettei turvatoimista valtioneuvostossa annettua lakia ole tarkoitettu sovellettavaksi Valtioneuvoston linnan välittömässä läheisyydessä järjestettäviin mielenosoituksiin.

2. Lehtitietojen mukaan joidenkin mielenosoittajien kiinniotto on kesäntänyt yli 24 tuntia. Mihin tämä perustunut?

Yleistä

Asiassa saadun selvityksen perusteella tapahtumapaikalta otettiin 8.10.2021 kiinni yhteensä 52 henkilöä, joista 46 otettiin kiinni rikosperusteisesti ja 6 henkilöä poliisilain perusteella. Ensimmäiset kiinniotot ovat kiinniottopöytäkirjojen mukaan tapahtuneet klo 13.47.

Neljä kiinniotetuista henkilöistä oli alaikäisiä ja heidät on vapautettu samana päivänä pian kiinniottamisen jälkeen.

42 rikosperusteisesti kiinniotettua henkilöä pidätettiin tutkinnanjohtajan päätöksellä 8.10.2021 klo 15.32. Kaikki pidätettyinä olleet henkilöt on vapautettu 9.10.2021, valtaosa alkuillasta.

Tutkinnanjohtajan mukaan rikosperusteisesti kiinniotetut henkilöt ovat olleet pidätettyinä törkeästä julkisrauhan rikkomisesta ja kokouksen estämisestä tai sen rangaistavasta yrityksestä epäiltyinä. Pidättämisen erityisinä edellytyksinä on ollut jatkamisvaara ja sotkemisvaara.

Asiaa koskevista kiinniottopöytäkirjoista ilmenee, että rikosperusteisesti kiinniotettuja henkilöitä on epäilty törkeästä julkisrauhan rikkomisesta, kokouksen estämisestä ja niskoittelusta poliisia vastaan.

Rikosnimikkeistä

Julkisrauhan rikkominen (RL 24 luku 3 §)

Joka oikeudettomasti

1) tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen virastoon, liikehuoneistoon, toimistoon, tuotantolaitokseen, kokoustilaan taikka muuhun vastaavaan huoneistoon tai rakennukseen tai sellaisen rakennuksen aidatulle

piha-alueelle taikka kasarmialueelle tai muulle puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen käytössä olevalle alueelle, jolla liikkuminen on asianomaisen viranomaisen päätöksellä kielletty, taikka

2) kätkeytyy tai jää 1 kohdassa tarkoitettuun paikkaan,

on tuomittava julkisrauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Julkisrauhan rikkomisena ei kuitenkaan pidetä tekoa, josta on aiheutunut ainoastaan vähäinen haitta.

Lain esitöiden mukaan säännöksen tarkoituksena on suojella kohteessa työskentelevien tai oleskelevien ihmisten rauhaa ja yksityisyyttä. Säännös suojaisi vain rajoitetusti ulkoalueita tai ulkona pidettäviä tilaisuuksia. Lainkohdassa tarkoitettujen rakennusten pihat eivät ilman muuta olisi pykälässä tarkoitettujen suojan piirissä. Lainkohdan soveltaminen piha-alueeseen edellyttää, että se on aidattu. Aidattu piha-alue voi liittyä virastoon tai tuotantolaitokseen taikka mihin tahansa pykälän soveltamispiirissä olevaan rakennukseen. Pykälässä tarkoitetuksi aidaksi ei kelpaa mikä tahansa rakennelma. Aitauksen ja olosuhteiden on oltava sellaisten, ettei oleskelukiellon olemassaolosta aitauksen rajaamalla alueella jää epäselvyyttä. Piha-alueella tarkoitetaan suhteellisen rajattua rakennukseen välittömästi liittyvää aluetta, johon ihmisten liikkuminen keskittyy. Säännöksen soveltamisalaa ei voi aitaamalla laajentaa piha-alueen ulkopuolelle. (HE 184/1999 vp, s. 23)

Kotirauhan rikkomisen osalta esitöissä on todettu, että tunkeutumisen käsitteeseen sisältyy jonkinlaisen esteen ohittaminen tai murtaminen. Esteestä voidaan objektiivisesti päätellä, että sen tarkoituksena on viestiä torjuvasta suhtautumisesta kotirauhan alueelle tulemiseen. Este voi olla laadultaan fyysinen mutta esimerkiksi vain sanallinen kielto. Lainkohdassa tarkoitettua tunkeutumista voi siten olla esimerkiksi aidan yli kiipeäminen, oven työntäminen auki tai pihamaalle tuleminen kiellostä huolimatta. (HE 184/1999 vp, s. 19)

Edelleen julkisrauhan rikkomista koskevien esitöiden mukaan tunkeutuminen voi tarkoittaa sekä fyysisten esteiden että muulla tavoin selkeästi ilmoitetun tahdon sivuuttamista. Kätkeytyminen ja jääminen liittyvät yleensä tilanteisiin, joissa tekijä on päässyt paikkaan hyväksytyllä tavalla, mutta ei noudata poistumiskehotusta tai tiedossa olevaa poistumisaikaa. Tunkeutuminen viittaa sanana tilanteisiin, joissa sisään menemiseen ei ole oikeutta. Kätkeytyminen tai jääminen olisi oikeudetonta esimerkiksi silloin, kun on annettu asianmukainen poistumiskehotus. Oikeudetonta jäämistä olisi esimerkiksi ravintolanpitäjän antaman poistumiskehotuksen noudattamatta jättäminen, milloin kehotusta on pidettävä alalla yleisesti noudatettavien periaatteiden mukaisesti hyväksyttävänä. (HE 184/1999 vp, s. 23-24)

Edelleen esitöiden mukaan pykälässä tarkoitettu teko voi jäädä rankaisemattomaksi myös puuttuvan tahallisuuden vuoksi. Esimerkiksi meneminen puolustusvoimien käytössä olevalle alueelle ei olisi rangaistavaa, jos tekijä

ei havaitse rajaa sen puutteellisen merkitsemisen vuoksi eikä tekijä muutoinkaan ole tietoinen alueella olevasta liikkumiskiellosta. Mainitulle alueelle meneminen olisi rangaistavaa luvattomana tunkeutumisena vain, jos alue on aidattu ja varustettu alueen haltijan ja rangaistusuhan ilmaiseksi kielto-merkein tai alueen rajat ja oleskelukiello on muulla tavoin näkyvästi merkitty tai muuten ulkopuolisten tietoon saatettu. (HE 184/1999 vp, s. 24)

Törkeä julkisrauhan rikkominen (RL 24 luku 4 §)

Jos julkisrauhan rikkomisessa

1) rikoksenteijä tai osallinen varustautuu teon toteuttamista varten aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä taikka tekijän tai osallisen ilmeisenä tarkoituksena on käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta taikka

2) rikoksen kohteena on eduskunnan, tasavallan presidentin tai valtioneuvoston taikka vieraan valtion tai hallitusten välisen järjestön valtuuskunnan tai edustuston käytössä oleva rakennus tai huoneisto

ja julkisrauhan rikkominen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä julkisrauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lain esitöiden mukaan säännöksen erityissuoja rajoittuu vain rakennukseen tai huoneistoon, joka on ylimpien valtiolinten tai 2 kohdassa mainittujen ulkovaltojen edustajien käytössä. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on tarjota erityissuojaa ylimpien valtiolinten ja vieraiden valtioiden edustajien työlle suojaamalla siinä käytettäviä tiloja. Rakennuksen aidatulle pihalueelle tunkeutumiseen sovellettaisiin ehdotettua 3 §:ää. Muissa yhteyksissä tällaisia henkilöitä suojaavat yleiset kotirauhasäännökset. Luvattoman tunkeutumisen lopullinen törkeysarvio tehtäisiin tavanomaisen kokonaisuusharkintalausekkeen perusteella. (HE 184/1999 vp, s. 25)

Kokouksen estäminen (RL 14 luku 6 §)

Joka käyttämällä väkivaltaa tai sillä uhkaamalla oikeudettomasti estää yleisiä asioita varten tarkoitettua kokouksen, kulkueen tai tilaisuuden järjestämisen, on tuomittava kokouksen estämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Lain esitöiden mukaan säännös koskisi paitsi yleisiä asioita varten tarkoitettuja kokouksia myös tällaisia asioita varten järjestettäviä kulkueita ja tilaisuuksia. Ilmaisulla "yleinen asia" tarkoitettaisiin tässä samaa kuin edellä poliittisten toimintavapauksien loukkaamista koskevassa säännöksessä. Kysymykseen tulisivat poliittiset kokoukset, kulkueet ja tilaisuudet. Sen sijaan itse kokouksen ei tarvitsisi olla yleinen, vaan säännöksen piiriin kuulisivat myös yksityiset kokoukset, kulkueet ja tilaisuudet, joihin saavat osallistua vain nimenomaisesti kutsutut henkilöt, kunhan ne on tarkoitettu yleisiä asioita varten. (HE 94/1993 vp, s. 83)

Edelleen esitöiden mukaan kokouksella tarkoitetaan tilaisuutta, jossa joukko henkilöitä kokoontuu yhteen käsitelläkseen tiettyä asiaa. Tällöin keskustellaan tai tehdään mahdollisesti yhteisiä päätöksiä. Yhteistä pykälässä tarkoitetuille tilaisuuksille on, että ne ovat jonkin tahon erikseen järjestämiä eivätkä itsestään syntyneitä. (HE 94/1993 vp, s. 83)

Rangaistavaa olisi väkivaltaa käyttämällä tai sillä uhkaamalla tapahtuva kokouksen, kulkueen tai tilaisuuden järjestämisen estäminen. Rangaistavuuden edellytykseksi ei kuitenkaan ole asetettu, että olisi osoitettavissa yksittäinen uhri, johon väkivalta tai uhkaus on kohdistunut. Sitä vastoin edellytetään, että kokouksen tai vastaavan tilaisuuden estäminen on tapahtunut oikeudettomasti. Oikeudetonta ei ole luonnollisestikaan esimerkiksi yksityisen kansalaisen harjoittama kotirauhansa suojaaminen. Oikeudetonta ei olisi myöskään sellainen voimakeinojen käyttö, jota viranomaiset lain suomin valtuuksin käyttävät järjestyksen turvaamiseksi kokouksessa tai kokousta laillisin edellytyksin hajotettaessa. (HE 94/1993 vp, s. 83)

Oikeuskäytännöstä

Helsingin hovioikeus on 7.11.2013 antamassaan tuomiossa nro 2949 katsonut, että Finlandia-talon katolle tikapuilla kiipeäminen ja sinne jääminen pariaksi tunniksi ripustaakseen ydinvoimaa vastustavan plakaatin on ollut lainkohdan tarkoittamaa tunkeutumista ja julkisrauhan rikkomista.

Vaasan hovioikeus on 16.7.2013 antamassaan tuomiossa nro 877 pysyttänyt Satakunnan kärjäoikeuden 23.11.2011 antaman tuomion nro 3329, jossa kärjäoikeus on katsonut, että julkisrauhan piiriin kuuluvan laitosportin katolle kiipeäminen teleskooppitikkaita apuna käyttäen on ollut lainkohdan tarkoittamaa tunkeutumista ja julkisrauhan rikkomista

Helsingin kärjäoikeus on 2.11.2020 antamassaan tuomiossa nro 141721 katsonut, että Eduskuntatalon pylväisiin kiipeäminen, kiinnittäytyminen ja sinne jääminen on ollut lainkohdan tarkoittamaa tunkeutumista rakennukseen ja julkisrauhan rikkomista.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2002:91 A ja B, jotka olivat turkis-tarhausta ja turkisliikkeitä vastustavan mielenosoituksen osallistujina yhteistuumin kytkeytyneet polkupyörän U-lukoilla kaulastaan kiinni turkisliikkeen myymälähuoneiston oveen ja menettelyn seurauksena kulku ovesta oli estynyt ja liikkeen myyntitoiminta oli keskeytynyt sekä liikkeessä olleet asiakkaat olivat joutuneet poistumaan takakautta, tuomittiin muun muassa hallinnan loukkauksesta.

Asian arviointi

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. Tutkinnanjohtajan tehtävänä on määrätä tutkinnan toteuttamisesta ja hän myös vastaa viime kädessä vastaa siitä, mihin toimenpiteisiin ryhdytään ja mihin ei (Esitutkinta ja pakkokeinot, Fredman et al. 2020, s. 139). Tutkinnanjohtajalla on myös tietty harkintavalta.

Asiassa saadun selvityksen perusteella tutkinnanjohtaja on sekä tapahtumahetkellä että vielä jälkikäteen konsultoinut asiassa syyttäjää. Ottaen huomioon, että käsillä olevassa tapauksessa on kysymys varsin harvoin sovellettavaksi tulevista rikosnimikkeistä, poliisilaitos pitää asiassa tehtyjä yhteydenottoja syyttäjään perusteltuina.

Poliisilaitos toteaa, että asiassa tehdyt päätökset ovat perustuneet tapahtumahetkellä olemassa oleviin tietoihin. On myös mahdollista, että tilanne näyttäytyy myöhemmin saatujen tietojen valossa erilaiselta kuin päätösten tekohetkellä. Poliisin operatiivisissa tilanteissa päätökset toimenpiteistä joudutaan tekemään usein myös nopeasti ja kohtuullisen vähäisillä tiedoilla.

Asian esitutkinta on edelleen kesken. Poliisilaitos ei ota tässä yhteydessä kantaa siihen, miten asiaa tulisi mahdollisesti rikosnimikkeiden osalta arvioida.

Poliisilaitos kuitenkin toteaa yleisellä tasolla käsityksenään, että asiassa on rikosnimikkeiden täyttymisen osalta myös tulkinnanvaraiseksi katsottavia seikkoja.

Asia etenee esitutkinnan valmistumisen jälkeen syyttäjälle syyteharkintaan.

Poliisilaitoksen havaintoja

Mitä tulee vapaudenmenetyksiin, poliisilaitos toteaa ensinnäkin, että asiassa olisi tullut resursoida viimeistään välittömästi kiinniottojen jälkeen riittävästi tutkintahenkilöstöä ja muita resursseja tarvittavien tutkintatoimenpiteiden viivytyksetöntä suorittamista varten.

Poliisilaitos toteaa lisäksi, että riippumatta käsillä olevan asian rikosnimikkeistä vapaudenmenetysten keston olisi tullut olla tässä asiassa mahdollisimman lyhyt.

Poliisin tulee jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota johtamiseen ja varautua entistä paremmin resursointia edellyttäviin tilanteisiin.

Poliisilaitos kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että tutkinnanjohtaja on määrännyt 42 rikosperusteisesti kiinniotettua henkilöä pidätetyksi samana ajankohtana, 8.10.2021 klo 15.32. Poliisilaitoksen käsityksen mukaan tästä voi saada kuvan, että kaikkia pidätettyjä henkilöitä olisi käsitelty yhtenä joukkona. Poliisilaitos toteaa pidättämisen edellyttävän jokaisen henkilön kohdalla tehtävää yksilöllistä arviota pidättämisen edellytysten täyttymisestä. Poliisilaitos katsoo, että asiassa jää jossain määrin epäselväksi se, ovatko pidättämispäätökset perustuneet yksilöllisiin arvioihin.

3. Helsingin poliisilaitoksen tapahtuma-aikaan julkaisemien tiedotteiden perusteella jäi vaikutelma, että poliisin käsityksen mukaan mielenosoitus muodosti turvallisuusuhan valtioneuvoston linnassa oleskelleille tai valtioneuvoston toiminnalle. Sittemmin Helsingin poliisilai-

tos on itse todennut viestinnän olleen tulkinnanvaraista. Mihin tietoihin viestintä asiassa on kulloinkin perustunut ja onko se ollut asianmukaista?

Helsingin poliisilaitoksen sisäisen viestintäohjeen (POL-2020-38891, s. 3) mukaan poliisioperaation viestinnästä vastaa operaation johtaja tai hänen valtuuttamansa henkilö yleisjohdossa. Operaation johtaja vastaa viestinnästä siihen saakka, kunnes organisaatio puretaan ja viestintävastuu siirtyy tutkinnanjohtajalle.

Operaation johtaja on todennut katsoneensa tilannearvioon ja sen taustalla olleisiin seikkoihin pohjautuen, että mielenosoitus muodosti Valtioneuvoston linnan ja sen sisällä olleisiin suojattaviin henkilöihin kohdistuvan turvallisuusuhan. Tämä arvio on perustunut hänellä tapahtumahetkellä käytössä olleisiin tietoihin.

Tutkinnanjohtajan mukaan hänen tiedottamisensa on perustunut tilanneorganisaation radioliikenteeseen sekä puhelinkeskusteluun valtioneuvoston turvallisuuspäällikön kanssa.

Poliisin viestintää koskevan Poliisihallituksen määräyksen (POL-2019-71117, s. 2) mukaan poliisin viestintään on voitava luottaa. Sen on oltava avointa, oikea-aikaista, todenmukaista, ymmärrettävää, ennakoivaa ja suunnitelmallista, tasapuolista sekä tilanteen edellyttämällä tavalla vuorovaikutteista ja reagoivaa.

Helsingin poliisilaitoksen sisäisen viestintäohjeen (POL-2020-38891, s. 2) mukaan luottamusta edistää parhaiten avoin ja oikea-aikainen viestintä, joka vastaa kansalaisten, median ja muiden sidosryhmien odotuksiin. Annettujen tietojen tulee olla oikeita, ymmärrettäviä ja riittäviä suhteessa odotuksiin. Liian hidas, vähäinen tai epäselvä viestintä herättää enemmän kysymyksiä kuin antaa vastauksia eikä se siten edistä luottamusta.

Poliisilaitos toteaa, että tapahtuma-aikaan on viestitty asiassa sillä hetkellä tehdyn arvion perusteella. Valtioneuvoston linnan sisältä saatu tilannekuva ja ulkoapäin muodostettu tilannekuva ovat jälkikäteen arvioituna poikenneet toisistaan. Jälkikäteen on voitu myös todeta, että mielenosoitus ei ole muodostanut konkreettista turvallisuusuhkaa. Selvityksessä esiin nousseiden asioiden pohjalta on pidetty jo ensimmäinen viranomaisten yhteiskokous.

Poliisilaitos toteaa lisäksi, että tapahtuma-aikaan julkaistuissa tiedotteissa käytetyissä sanavalinnoissa on osittain epäonnistuttu. Tämä on voinut olla omiaan herättämään enemmän kysymyksiä kuin antamaan vastauksia. Poliisilaitos toteaa, että poliisin on jatkossa kiinnitettävä entistä enemmän huomiota viestinnän yhteydessä käytettäviin sanavalintoihin.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja

Lasse Aapio

Apulaispoliisipäällikkö

Heikki Kopperoinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.11.2021 klo 15:47. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

Ylikomisario Jarkko Lehtisen 29.10.2021 antama selvitys (salassa pidettävä, JulkL 24.1 §:n 5, 6 ja 8 k)
Rikoskomisario Juha-Matti Suomisen 28.10.2021 antama selvitys (salassa pidettävä, JulkL 24.1 §:n 3, 5, 6 ja 8 k)
Asiassa pidätettyinä olleita henkilöitä koskevat kiinniottopöytäkirjat (42 kpl, salassa pidettävä, JulkL 24.1 §:n 3 ja 28 k)